

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช ครั้งที่ 2

The 2nd STOU Graduate Research Conference

การผลิตและการตลาดกระเจี๊ยบเขียวของเกษตรกรในจังหวัดนครปฐม

Okra Production and Marketing by Farmers in Nakhon Pathom Province

กฤษณ์ชัย จันทน์นิย (Kritchai Jamnonknearn)* กรณี ต่างวิวัฒน์ (Paranee Tangwiwat)**

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (Benjamas Yooprasert)***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกษตรกรในจังหวัดนครปฐม ดังนี้ 1) สภาพสังคมและเศรษฐกิจ 2) การผลิตและการตลาดกระเจี๊ยบเขียว 3) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดกระเจี๊ยบเขียว

ประชากร เป็นเกษตรกรที่ปลูกกระเจี๊ยบเขียวเพื่อการค้าของจังหวัดนครปฐมทั้งหมด จำนวน 129 ราย ทำการเก็บข้อมูลจากประชากรทุกราย เนื่องจากมีจำนวนประชากรเป้าหมายไม่มาก เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อหาค่าสถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 45.4 ปี เกือบครึ่งจบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 3 คน มีประสบการณ์ในการปลูกกระเจี๊ยบเขียวเฉลี่ย 3.53 ปี มีรายได้หลักจากปลูกกระเจี๊ยบเขียว ใช้พื้นที่ปลูกกระเจี๊ยบเขียวเฉลี่ย 1.72 ไร่ ใช้แรงงานในการปลูกเฉลี่ย 3.48 คน มีรายจ่ายในการปลูกกระเจี๊ยบเขียวต่อการผลิตเฉลี่ย 5,396.43 บาทต่อไร่ รายได้จากการจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวต่อการผลิตเฉลี่ย 32,696.12 บาทต่อไร่ เกือบทั้งหมดไม่ได้กู้เงินมาใช้ในการปลูกกระเจี๊ยบเขียว 2) เกษตรกรมากกว่าครึ่งเริ่มหอดเมล็ดพันธุ์ในช่วงเดือน กรกฎาคม ถึง สิงหาคม เกือบหนึ่งในสามปลูกในพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นดินเหนียว เกือบทั้งหมดไถแปลงก่อนเริ่มการปลูกเพียงครั้งเดียว มากกว่าครึ่งมีการปรับปรุงดินโดยใช้ปุ๋ยคอก ส่วนใหญ่ไม่ทราบชื่อพันธุ์กระเจี๊ยบเขียวที่ปลูก ที่ทราบชื่อพันธุ์ส่วนใหญ่ใช้พันธุ์ผสม F1 1140 โดยได้เมล็ดพันธุ์จากบริษัทเอกชน เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกแบบยกร่อง ให้น้ำด้วยระบบสปริงเกลส ส่วนใหญ่ใช้ปุ๋ยเคมีและอินทรีย์ผสมกัน ปุ๋ยเคมีใช้ สูตร 16-16-16 การเก็บเกี่ยวกระเจี๊ยบเขียวครั้งแรกหลังจากหอดเมล็ดพันธุ์เฉลี่ย 44.59 วัน ในช่วงเวลาเช้าตรู่ 06.00 – 09.00 น. เก็บเกี่ยวได้มากที่สุดเฉลี่ยวันละ 44.84 กิโลกรัมต่อไร่ น้อยที่สุดเฉลี่ยวันละ 13.88 กิโลกรัมต่อไร่ ได้ผลผลิตเฉลี่ย 1,849.19 กิโลกรัมต่อไร่ ระยะเวลารวมในการปลูกเฉลี่ย 5.09 เดือน ขายผลผลิตกระเจี๊ยบเขียวในรูปแบบกระเจี๊ยบเขียวฝักสดให้กับบริษัททั้งหมด ขนส่งกระเจี๊ยบเขียวไปยังจุดรวบรวมเอง ระยะทางเฉลี่ย 4.84 กิโลเมตร มีการคัดเกรดโดยกลุ่มเกษตรกร ราคาจำหน่ายสูงสุดเฉลี่ย 25.11 บาทต่อกิโลกรัม ต่ำสุดเฉลี่ย 16.53 บาทต่อกิโลกรัม 3) เกษตรกรเกือบทั้งหมดประสบปัญหาปุ๋ยมีราคาแพงในระดับค่อนข้างมาก ราคาผลผลิตต่ำในระดับค่อนข้างมาก เกษตรกรให้ข้อ เสนอแนะมากที่สุดในเรื่องที่เสนอให้รัฐบาลช่วยเหลือแนวทางแก้ปัญหา ปุ๋ยเคมีราคาแพง สำหรับข้อเสนอแนะอื่นที่สำคัญได้แก่ เสนอให้เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเอกชนให้ความรู้ในการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตที่สูงขึ้น ให้มีการพิจารณาให้บริษัทผู้รับซื้อผลผลิตกระเจี๊ยบเขียวปรับราคาซื้อให้สูงขึ้น และให้มีข้อมูลในด้านการตลาดให้มากขึ้น

คำสำคัญ การผลิต การตลาด กระเจี๊ยบเขียว จังหวัดนครปฐม

* นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช yorddoi@hotmail.com

** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช ptangwiwat@hotmail.com

*** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช agashben@stou.ac.th

Abstract

The objectives of this study were 1) to study social and economic state of farmers in Nakhon Pathom Province; 2) to study their okra production and marketing; and 3) to study their problems and suggestions on their okra production and marketing.

The population in this study were all 129 farmers who had produced okra for commercial purpose

in Nakhon Pathom Province. The data were collected by using an interview form. The statistical methodology used to analyze the data by instant computer programs were frequency, percentage, mean, standard deviation, maximum value, and minimum value.

The findings of this study were as follows: 1) Most of the studied farmers were female, with average age at 45.4 years. They were educated at primary level. The average quantity of members of their family was 3 persons. The average duration of their experience in growing okra was 3.53 years. Their main income obtaining from producing okra. Their average area used for growing okra was 1.72 Rai. The average quantity of the labor in their okra production was 3.48 persons. Their average expenditure spent on growing okra per one production period was 5,396.43 Baht/Rai, while their average income obtaining from selling okra per one production period was 32,696.12 Baht/Rai. Almost all of them did not take out any loan for their okra production. 2) More than half of them started dropping okra seeds between July and August. The state of their soil was clay. They ploughed only once before starting growing okra. They generally used manure to fertilize their soil. They mostly did not know the name of their okra tribes they had grown, they only knew that they mostly used hybrid tribe F1 1140 supplied by private companies. They mostly grew okra on patches and used sprinklers to scatter water on soil. Most of them applied chemical fertilizer mixed with organic fertilizer. The chemical fertilizer they used was mostly in formula 16-16-16. When the age of their okra was average at 44.59 days after dropping okra seeds, it was the first time to harvest their produce early in the morning between 06.00 – 09.00 a.m. They could harvest their okra at most 44.84 kg/Rai/day, and at least 13.88 kg/Rai/day. The average of their okra productivity was 1,849.19 kg/Rai. The average duration of their okra production was 5.09 months. They sold all of their fresh okra produce to the companies who supplied them with okra tribe seeds. They had to carry their produce to the collection place which was far from their farm at average 4.84 km. Their produce would be graded by farmer groups. The average of their highest selling price was 25.11 Baht/kg, while their lowest selling price was 16.53 Baht/kg. And 3) Almost all of them had problem, at rather much level, that the buying price of fertilizer was high, while the selling price of okra was low. They suggested that the government should have solved the problem that chemical fertilizer was too expensive. They also suggested that state or private sectors should have transferred them knowledge of okra production in order to gain more productivity, there should have been measures to make companies who bought their produce raise their buying price, and they should have been supplied with information on okra marketing more.

Keywords: Production, Marketing, Okra, Nakhon Pathom Province

บทนำ

กระเจี๊ยบเขียวเป็นสินค้าเกษตรส่งออกประเภทผักที่สำคัญอีกชนิดหนึ่งของไทย โดยเริ่มปลูกเพื่อการค้าตั้งแต่ปี พ.ศ.2524 ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร และได้มีการขยายพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้น แหล่งปลูกที่สำคัญของประเทศไทยจะอยู่ในภาคตะวันตก ภาคกลาง และภาคเหนือ กระเจี๊ยบเขียวเป็นผักส่งออกที่สำคัญของประเทศไทย ในแต่ละปีมีการส่งออกกระเจี๊ยบเขียวสดและแช่แข็งไปยังต่างประเทศ คิดเป็นมูลค่าปีละหลายร้อยล้านบาท โดยมีประเทศญี่ปุ่นเป็นคู่ค้าที่สำคัญ ซึ่งในแต่ละปีประเทศญี่ปุ่นมีการนำเข้ากระเจี๊ยบเขียวจากไทยถึงประมาณร้อยละ 90 ของการนำเข้าทั้งหมดในรูปกระเจี๊ยบเขียวผักสดและแช่แข็ง ในปัจจุบันการปลูกกระเจี๊ยบเขียวมักประสบปัญหาด้านการผลิตรายละ โดยปริมาณผลผลิตที่ผลิตได้ยังไม่เพียงพอความต้องการของตลาดต่างประเทศ ผู้ส่งออกกระเจี๊ยบเขียวทั้งผักสดและแช่แข็งไม่สามารถส่งกระเจี๊ยบเขียวตามโควตาที่สั่งซื้อจากต่างประเทศได้ เนื่องจากเกษตรกรผู้ปลูกกระเจี๊ยบเขียวมักประสบปัญหาที่สำคัญเกี่ยวกับปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ การใช้เทคโนโลยีการผลิตที่ไม่ถูกต้อง ปัญหาการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช ทำให้ผลผลิตกระเจี๊ยบเขียวที่ผลิตได้นั้นไม่เพียงพอและมีคุณภาพไม่ตรงกับมาตรฐานที่กำหนด นอกจากนั้นเกษตรกรยังขาดข้อมูลด้านการตลาดและมาตรฐานของผลผลิตที่ถูกต้อง (กองส่งเสริมพืชสวน, 2537 : 8)

จังหวัดนครปฐมเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการปลูกกระเจี๊ยบเขียวเพื่อส่งออกไปยังต่างประเทศ มีการแนะนำส่งเสริมการผลิตให้เป็นไปตามมาตรฐานที่ต่างประเทศต้องการ ทั้งจากหน่วยงานราชการและเอกชนที่รับซื้อเพื่อส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศ แต่อย่างไรก็ตามยังไม่มีการศึกษาอย่างชัดเจนเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดกระเจี๊ยบเขียว รวมทั้งสภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกกระเจี๊ยบเขียวในจังหวัดนครปฐม ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะวิจัยเรื่องการผลิตและการตลาดกระเจี๊ยบเขียวของเกษตรกรในจังหวัดนครปฐมว่า เกษตรกรผู้ปลูกกระเจี๊ยบเขียวในจังหวัดนครปฐมมีสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างไร มีการผลิตและการตลาดอย่างไร ตลอดจนมีปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดอย่างไร ทั้งนี้เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการผลิตและส่งเสริมการตลาดกระเจี๊ยบเขียวให้เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ดังต่อไปนี้

1. สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตกระเจี๊ยบเขียวในจังหวัดนครปฐม
2. สภาพการผลิตและการตลาดกระเจี๊ยบเขียวของเกษตรกรในจังหวัดนครปฐม
3. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดกระเจี๊ยบเขียวของเกษตรกรในจังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยกลุ่มประชากรในการศึกษาคือ เกษตรกรที่ปลูกกระเจี๊ยบเขียวเพื่อการค้าของจังหวัดนครปฐม ทั้งหมด จำนวน 129 ครอบครัว ทำการเก็บข้อมูลจากประชากรทุกราย เนื่องจากมีจำนวนประชากรเป้าหมายไม่มากนัก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างซึ่งมีลักษณะคำถามทั้งแบบปลายปิดและแบบปลายเปิด แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

- 1) สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกกระเจี๊ยบเขียวในจังหวัดนครปฐม
- 2) สภาพการผลิตและการตลาดกระเจี๊ยบเขียวของเกษตรกรในจังหวัดนครปฐม
- 3) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดกระเจี๊ยบเขียวของเกษตรกรในจังหวัดนครปฐม

การวิจัยครั้งนี้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ

1.1 สภาพทางสังคมบางประการของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 45.4 ปี ระดับการศึกษาสูงสุด เกือบครึ่งจบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน เกษตรกรทั้งหมดเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันการเกษตร โดยทุกคนจะเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกระเจี๊ยบเขียว เกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกกระเจี๊ยบเขียวเฉลี่ย 3.53 ปี และเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับความรู้เรื่องการผลิตและการตลาดกระเจี๊ยบเขียวจากกลุ่มเกษตรกรหรือกลุ่มส่งเสริมอาชีพ

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้หลักจากปลูกกระเจี๊ยบเขียวและเกษตรกรส่วนมากมีอาชีพที่เป็นรายได้เสริมโดยมากกว่าครึ่งมีอาชีพเสริมจากการรับจ้าง เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกกระเจี๊ยบเขียวเฉลี่ย 1.72 ไร่ ส่วนใหญ่จะมีพื้นที่เป็นของตนเอง มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3.33 คน ส่วนใหญ่ไม่มีการจ้างแรงงานภายนอก ใช้แรงงานในการผลิตกระเจี๊ยบเขียวเฉลี่ย 3.48 คน เกษตรกรมีรายจ่ายในการปลูกกระเจี๊ยบเขียวต่อการรอบการผลิตเฉลี่ย 5,396.43 บาทต่อไร่ รายได้จากการจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวต่อการรอบการผลิตเฉลี่ย 32,696.12 บาทต่อไร่ เกษตรกรเกือบทั้งหมดไม่ได้กู้เงินมาใช้ในการปลูกกระเจี๊ยบเขียว

2. สภาพการผลิตและการตลาดกระเจี๊ยบเขียว

2.1 สภาพการผลิตกระเจี๊ยบเขียว พบว่าในรอบการผลิตที่ผ่านมาเกษตรกรมากกว่าครึ่งเริ่มหยอดเมล็ดพันธุ์ในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงสิงหาคม ลักษณะดินที่ใช้ปลูก เกษตรกรเกือบหนึ่งในสามปลูกในพื้นที่ที่เป็นลักษณะดินเหนียว เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีการไถแปลงกระเจี๊ยบเขียวก่อนเริ่มการปลูก โดยเกษตรกรที่ทำการไถส่วนมากทำการไถเพียงหนึ่งครั้ง เกษตรกรมากกว่าครึ่งมีการปรับปรุงดินโดยการใส่ปุ๋ยคอก เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ทราบชื่อพันธุ์กระเจี๊ยบเขียว โดยเกษตรกรที่ทราบชื่อพันธุ์ส่วนใหญ่ใช้พันธุ์ผสม F1 1140 โดยเกษตรกรเกือบทั้งหมดใช้เมล็ดพันธุ์กระเจี๊ยบเขียวจากบริษัทเอกชน

เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกกระเจี๊ยบเขียวแบบกร่อง เกือบครึ่งใช้แหล่งน้ำจากแหล่งธรรมชาติ โดยมากกว่าสามในสี่ให้น้ำในแปลงกระเจี๊ยบเขียวโดยระบบสปริงเกลส เกษตรกรส่วนใหญ่กำจัดวัชพืชโดยวิธีผสมผสานระหว่างแรงงานคนและใช้สารเคมี เกษตรกรทุกรายใช้ปุ๋ยในการปลูกกระเจี๊ยบเขียว โดยมากกว่าสามในสี่ใช้ปุ๋ยเคมีและอินทรีย์ผสมกัน เกษตรกรมากกว่าครึ่งใช้ปุ๋ยเคมี สูตร 16-16-16 ในการปลูก เกษตรกรเกือบครึ่งได้รับความเสียหายจากโรคใบจุดมากที่สุด โดยเกษตรกรเกือบสองในสามป้องกันกำจัดโรคพืชที่พบมากที่สุดโดยใช้สารเคมีสลับสารชีวภาพ เกษตรกรมากกว่าสองในสามพบหนอนกระทู้หอมทำความเสียหายให้กับกระเจี๊ยบเขียวมากที่สุด โดยเกษตรกรเกือบสองในสามป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืชที่พบมากที่สุดโดยใช้สารเคมีสลับกับสารชีวภาพ

เกษตรกรมากกว่าสามในสี่เก็บเกี่ยวกระเจี๊ยบเขียวครั้งแรกหลังจากหยอดเมล็ดพันธุ์เป็นเวลา 45 วัน ระยะเวลาเฉลี่ย 44.59 วัน เกษตรกรเกือบสองในสามเก็บเกี่ยวในช่วงเวลา 06.00 – 09.00 น. โดยเกษตรกรเกือบทั้งหมดใช้มือหรือกรรไกรในการเก็บเกี่ยว ปริมาณกระเจี๊ยบเขียวที่เก็บเกี่ยวได้มากที่สุดเฉลี่ยวันละ 44.84 กิโลกรัมต่อไร่ ปริมาณเก็บเกี่ยวได้น้อยที่สุดเฉลี่ยวันละ 13.88 กิโลกรัมต่อไร่ ในรอบการผลิตที่ผ่านมาเกษตรกรเก็บเกี่ยวได้ผลผลิตเฉลี่ย 1,849.19

กิโลกรัมต่อไร่ ระยะเวลารวมในการปลูกกระเจี๊ยบเขียวตั้งแต่เริ่มหยอดเมล็ดพันธุ์จนถึงการเก็บเกี่ยววันสุดท้ายคิดเป็นระยะเวลาเฉลี่ย 5.09 เดือน

2.2 สภาพการตลาดกระเจี๊ยบเขียว พบว่าเกษตรกรทั้งหมดจำหน่ายผลผลิตกระเจี๊ยบเขียวในรูปแบบกระเจี๊ยบเขียวฝักสด และขายให้กับบริษัทหรือโรงงานทั้งหมด โดยเกษตรกรเกือบทั้งหมดไม่ได้ทำสัญญากับบริษัทหรือโรงงานผู้รับซื้อโดยตรง เกษตรกรเกือบทั้งหมดขนส่งกระเจี๊ยบเขียวไปยังจุดรวบรวมเอง ระยะทางขนส่งจากแหล่งผลิตไปยังจุดรวบรวมผลผลิตเป็นระยะทางเฉลี่ย 4.84 กิโลเมตร โดยเกษตรกรมากกว่าครึ่งใช้รถสามล้อพ่วงในการขนส่ง เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีการคัดเกรดผลผลิตกระเจี๊ยบเขียว โดยส่วนใหญ่คัดเกรดโดยกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตกระเจี๊ยบเขียว เกษตรกรมากกว่าครึ่งกำหนดราคาจำหน่ายโดยกลุ่มเกษตรกรร่วมกับบริษัทผู้รับซื้อ โดยทั้งหมดได้รับการจ่ายเงินค่าผลผลิตกระเจี๊ยบเขียวหลังจากส่งผลผลิตแล้วเป็นเวลา 7 วัน ราคาจำหน่ายสูงสุดที่จำหน่ายได้เฉลี่ย 25.11 บาทต่อกิโลกรัม และราคาจำหน่ายต่ำสุดเฉลี่ย 16.53 บาทต่อกิโลกรัม

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดกระเจี๊ยบเขียว

3.1 ปัญหาของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดกระเจี๊ยบเขียว

ปัญหาด้านปัจจัยการผลิต เกษตรกรเกือบทั้งหมด ประสบปัญหาปุ๋ยมีราคาแพงในระดับความรุนแรงค่อนข้างมาก รองลงมามากกว่าสามในสี่ประสบปัญหาสารเคมีราคาแพงในระดับปานกลาง และขาดความรู้ด้านการผลิตในระดับปานกลาง

ปัญหาด้านปัจจัยทางธรรมชาติ เกษตรกรเกือบทั้งหมด ประสบปัญหาโรคพืชในระดับความรุนแรงค่อนข้างมาก รองลงมาเกษตรกรมากกว่าสามในสี่ประสบปัญหาแมลงศัตรูพืชในระดับค่อนข้างมาก และสภาพอากาศแปรปรวนในระดับปานกลาง

ปัญหาด้านการตลาด เกษตรกรเกือบทั้งหมด ประสบปัญหาราคาผลผลิตต่ำในระดับความรุนแรงค่อนข้างมาก รองลงมามากกว่าสองในสามเล็กน้อย การตลาดขาดประสิทธิภาพในระดับค่อนข้างน้อย และน้อยกว่าสองในสามเล็กน้อยประสบปัญหาการขนส่งไปยังแหล่งรวบรวมในระดับค่อนข้างน้อย

3.2 ข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดกระเจี๊ยบเขียว

ข้อเสนอแนะด้านปัจจัยการผลิต เกษตรกรให้ข้อเสนอแนะมากที่สุดในเรื่องที่เสนอให้รัฐบาลช่วยหาแนวทางในการแก้ปัญหา ปุ๋ยเคมีราคาแพง สำหรับข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่สำคัญได้แก่ เสนอให้เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเอกชนให้ความรู้ในการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตที่สูงขึ้น ให้มีการอบรมหรือแนะนำการใช้สารชีวภาพแทนสารเคมี และเสนอให้มีการจัดให้มีการส่งเสริมการผลิตปุ๋ยอินทรีย์

ข้อเสนอแนะด้านปัจจัยทางธรรมชาติ เกษตรกรเสนอแนะให้มีการจัดการอบรมให้ความรู้ในเรื่องการป้องกันกำจัดโรคพืชและแมลงแก่เกษตรกรและเสนอให้มีการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับความเสียหายจากธรรมชาติ

ข้อเสนอแนะด้านการตลาด เกษตรกรให้ข้อเสนอแนะมากที่สุดในเรื่องขอให้มีการพิจารณาให้บริษัทผู้รับซื้อผลผลิตกระเจี๊ยบเขียวปรับราคาซื้อให้สูงขึ้น ส่วนเรื่องอื่นเสนอให้มีข้อมูลในด้านการตลาดให้มากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องการผลิตและการตลาดกระเจี๊ยบเขียวของเกษตรกรในจังหวัดนครปฐม ในด้านสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร สภาพการผลิตและการตลาดกระเจี๊ยบเขียวของเกษตรกร ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายดังนี้

1. สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

1.1 สภาพทางสังคมของเกษตรกร เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 45.4 ปี ซึ่งเป็นวัยกลางคน อาจเป็นเพราะผู้ชายที่เป็นหัวหน้าครอบครัวและประชากรที่อยู่ในวัยหนุ่มสาว เดินทางไปประกอบอาชีพอื่น อีกทั้งการปลูกกระเจี๊ยบเขียวไม่ต้องใช้แรงงานมากแต่ต้องอาศัยความละเอียดเอาใจใส่ถึงแม้จะเป็นผู้หญิงและผู้สูงอายุก็สามารถปลูกได้ โดยเกษตรกรเกือบครึ่งจบการศึกษาระดับประถมศึกษา เกษตรกรทุกรายเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันการเกษตร โดยอย่างน้อยที่สุดทุกรายจะเป็นสมาชิกกลุ่มกระเจี๊ยบเขียว เนื่องจากการเป็นกรรวมกลุ่มเพื่อการผลิตกระเจี๊ยบเขียวส่งให้กับบริษัทผู้รับซื้อเป็นหลัก นอกจากนี้ยังเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันการเกษตรอื่น ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ซึ่งเป็นแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพของเกษตรกร ทั้งนี้เกษตรกรมีประสบการณ์ในการผลิตกระเจี๊ยบเขียวเฉลี่ย 3.53 ปี ซึ่งนับว่าไม่มากนัก เนื่องจากกระเจี๊ยบเขียวเป็นพืชอายุสั้น แต่รอบการผลิตมีอายุเฉลี่ย 5.09 เดือน เกษตรกรจึงมีการเข้าออกตลอดเวลาบางรายปลูกแค่ 2-3 ปี ก็จะเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่น สอดคล้องกับ วันชัย อุสาหะ (2544:67) ที่กล่าวว่าเกษตรกรมีประสบการณ์ในการผลิตกระเจี๊ยบเขียวเฉลี่ย 3.18 ปี โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับความรู้ในการผลิตจากกลุ่มเกษตรกรหรือกลุ่มส่งเสริมอาชีพ

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดกระเจี๊ยบเขียว เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้หลักจากการปลูกกระเจี๊ยบเขียว และมีรายได้เสริมจากการรับจ้าง พื้นที่ปลูกกระเจี๊ยบเขียวเฉลี่ย 1.72 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ของตนเอง สอดคล้องกับ วันชัย อุสาหะ (2544:67) ที่กล่าวว่า เกษตรกรมีขนาดพื้นที่เพาะปลูกกระเจี๊ยบเขียวโดยเฉลี่ย 2.7 ไร่และส่วนมากมีพื้นที่ถือครองเป็นของตนเอง เนื่องจากการปลูกกระเจี๊ยบเขียวต้องใช้แรงงานคนเป็นหลักไม่สามารถใช้เครื่องทุ่นแรงได้มากนักและต้องดูแลอย่างใกล้ชิดโดยเฉพาะช่วงการเก็บเกี่ยวต้องใช้แรงงานเก็บทุกวันจึงทำให้แต่ละครั้งไม่สามารถใช้พื้นที่ในการปลูกกระเจี๊ยบเขียวมากนักทั้งนี้การปลูกใช้แรงงานในการปลูกเฉลี่ย 3.48 คน โดยเป็นแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3.33 คน ที่เหลือเป็นแรงงานจ้างภายนอก

ในส่วนค่าใช้จ่ายในการผลิตกระเจี๊ยบเขียวในรอบการผลิตต่อไร่ที่เป็นเงินสด ได้แก่ ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าเตรียมดิน ค่าปุ๋ย ค่าสารเคมีและค่าจ้างแรงงาน ที่ใช้ในการปลูกกระเจี๊ยบเขียวเฉลี่ย 5,396.43 บาทต่อไร่ เป็นพืชที่ใช้ทุนในการปลูกไม่มาก ดังนั้นเกษตรกรเกือบทั้งหมดจึงไม่ได้กู้เงินมาใช้ในการปลูกกระเจี๊ยบเขียว และรายได้จากการจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวทั้งหมดในรอบการผลิต เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 32,696.12 บาทต่อไร่ ซึ่งเมื่อคิดเป็นรายได้สุทธิแล้วจะได้เฉลี่ย 27,299.69 บาทต่อไร่ ทั้งนี้โดยเฉลี่ยแล้วเกษตรกรส่วนใหญ่จะสามารถปลูกกระเจี๊ยบเขียวได้ปีละ 2 รอบการผลิต ดังนั้นรายได้ครัวเรือนที่ได้รับจากการปลูกกระเจี๊ยบเขียวจัดได้ว่าเป็นรายได้ที่เพียงพอสมควรเมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพอื่น

2. สภาพการผลิตและการตลาดกระเจี๊ยบเขียวของเกษตรกร

2.1 สภาพการผลิตกระเจี๊ยบเขียว พันธุ์กระเจี๊ยบเขียวที่เกษตรกรใช้ปลูก เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ทราบชื่อพันธุ์กระเจี๊ยบเขียวที่ใช้ปลูก เนื่องจากเกษตรกรทั้งหมดปลูกกระเจี๊ยบเขียวเพื่อการค้าโดยการขายส่งให้กับบริษัทที่รับซื้อเพื่อส่งออกต่างประเทศ ซึ่งบริษัทได้ควบคุมขั้นตอนในการปลูกในระดับหนึ่ง เกษตรกรส่วนใหญ่จะรับเมล็ดพันธุ์จากบริษัทโดยไม่สนใจว่าจะเป็นพันธุ์ใด โดยในรอบการผลิตที่ผ่านมา บริษัทส่วนใหญ่จะให้เกษตรกรใช้พันธุ์ผสม F1 1140 เป็นพันธุ์หลักแต่ก็มีเกษตรกรส่วนน้อยที่ไม่ได้ใช้เมล็ดพันธุ์ของบริษัทโดยใช้พันธุ์อื่นในการปลูก

ระยะเวลาที่เริ่มปลูกในรอบการผลิตที่ผ่านมา เกษตรกรมากกว่าครึ่งเริ่มหยอดเมล็ดพันธุ์กระเจี๊ยบเขียวในเดือนกรกฎาคมถึงสิงหาคม สอดคล้องกับข้อมูลจากกรมวิชาการเกษตร (2545:5) ที่กล่าวว่าฤดูปลูกที่เหมาะสม มี 2 ระยะ คือ ช่วงที่ 1 อยู่ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม และช่วงที่ 2 อยู่ระหว่างเดือนกรกฎาคม ถึงเดือนตุลาคม เนื่องจากตลาดหลักคือประเทศญี่ปุ่นไม่สามารถปลูกได้ในช่วงนี้ โดยเกษตรกรที่เริ่มปลูกในช่วงนี้จะสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ในช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นช่วงเวลาตลาดหลักในประเทศญี่ปุ่นมีความต้องการนำเข้าเป็นจำนวนมากและให้ราคาสูงกว่าช่วงเวลาอื่น

ลักษณะดินที่ใช้ปลูกกระเจี๊ยบเขียว เกษตรกรเกือบหนึ่งในสามมีลักษณะดินที่ใช้ปลูกกระเจี๊ยบเขียวเป็นดินเหนียว ซึ่งแตกต่างกับคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร (2545:6) ที่ระบุว่าดินที่เหมาะสมในการปลูกกระเจี๊ยบเขียว ได้แก่ ดินร่วนหรือดินร่วนปนดินเหนียว ซึ่งในการผลิตของเกษตรกรนั้นมีปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ดังนั้นเกษตรกรเกือบทั้งหมดจึงมีการไถแปลงก่อนเริ่มการปลูก โดยเกษตรกรส่วนมากทำการไถหนึ่งครั้ง และเกษตรกรมากกว่าครึ่งมีการปรับปรุงคุณภาพดินโดยใช้ปุ๋ยคอก

การปลูกกระเจี๊ยบเขียว เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกแบบยกร่อง เกษตรกรมากกว่าครึ่งนิยมใช้ปุ๋ยเคมีสูตร 16-16-16 ซึ่งสอดคล้องกับ อุษากร ขำวิไล (2546 :28) ที่กล่าวว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15หรือสูตร 16-16-16 การกำจัดวัชพืช เกษตรกรส่วนใหญ่กำจัดวัชพืชโดยวิธีผสมผสานระหว่างแรงงานและการใช้สารเคมี เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับความเสียหายจากโรคพืชและแมลงศัตรูพืชและป้องกันกำจัดโดยใช้สารเคมีสลับกับสารชีวภาพ

การเก็บเกี่ยวกระเจี๊ยบเขียว เกษตรกรส่วนใหญ่เก็บเกี่ยวเมื่ออายุ 45 วัน และเก็บเกี่ยวในช่วงเวลาเช้าตรู่ ช่วงเวลา 06.00 – 09.00 น. เป็นไปตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร (2545:15) ที่ระบุว่าอายุกระเจี๊ยบเขียวที่เหมาะสมสำหรับการเก็บเกี่ยวประมาณ 45 วันและควรเก็บเกี่ยวในช่วงเวลาเช้าตรู่ เกษตรกรเก็บเกี่ยวกระเจี๊ยบเขียวได้มากที่สุด 44.84 กิโลกรัมต่อไร่ น้อยที่สุด 13.88 กิโลกรัมต่อไร่ โดยในรอบการผลิตที่ผ่านมาได้ผลผลิตกระเจี๊ยบเขียวรวมเฉลี่ย 1,849.19 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งเป็นผลผลิตที่เป็นไปตามมาตรฐานการผลิตโดยทั่วไป

2.2 สภาพการตลาดกระเจี๊ยบเขียว เกษตรกรทั้งหมดจำหน่ายผลผลิตกระเจี๊ยบเขียวในรูปแบบกระเจี๊ยบเขียวฝักสดและจำหน่ายให้กับบริษัทหรือโรงงานที่รับซื้อกระเจี๊ยบเขียวเพื่อส่งออกไปต่างประเทศ ซึ่งในพื้นที่จังหวัดนครปฐมและใกล้เคียงจะมีอยู่หลายบริษัท โดยจะเป็นการจำหน่ายให้กับบริษัทในลักษณะการทำสัญญาล่วงหน้า ซึ่งสอดคล้องกับ อุษากร ขำวิไล (2546 :70) ที่กล่าวว่าระบบการตลาดของกระเจี๊ยบเขียวส่วนใหญ่เป็นระบบตลาดข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้า ซึ่งผลผลิตที่ได้มาตรฐานจะถูกส่งออกไปขายยังต่างประเทศ โดยเกษตรกรเกือบทั้งหมดไม่ได้ทำสัญญากับบริษัทโดยตรงแต่จะมีผู้แทนคือประธานกลุ่มเป็นผู้ทำสัญญากับบริษัทผู้รับซื้อซึ่งจะมีผลผูกพันกับสมาชิกทุกคนเช่นกัน ในแต่ละกลุ่มจะแบ่งเป็นรุ่นย่อยเพื่อกำหนดช่วงเวลาในการเพาะปลูกให้มีผลผลิตที่พอดีกับความต้องการของตลาดและมีผลผลิตการตลาดได้อย่างต่อเนื่องและเพียงพอ เมื่อเก็บเกี่ยวได้แล้วเกษตรกรจะนำผลผลิตไปยังจุดรวบรวมซึ่งคือทำการของกลุ่มกระเจี๊ยบเขียว โดยส่วนมากใช้รถสามล้อในการขนส่ง ซึ่งระยะทางจากแหล่งผลิตไปยังจุดรวบรวมจะมีระยะทางไม่ไกลมากนัก การคัดเกรดกระเจี๊ยบเขียวจะคัดให้ได้ขนาดตามที่กำหนดในสัญญา โดยส่วนใหญ่จะคัดเกรดโดยเกษตรกรผู้ผลิตเอง ซึ่งสอดคล้องกับ อุษากร ขำวิไล (2546 : 51) ที่กล่าวว่า เกษตรกรผู้ปลูกกระเจี๊ยบเขียวส่วนใหญ่เป็นผู้คัดเกรดเอง ในด้านของราคากระเจี๊ยบเขียวจะกำหนดไว้ 2 เกรด คือ เกรด M และ เกรด L ซึ่งส่วนใหญ่กำหนดโดยกลุ่มเกษตรกรร่วมกับบริษัทผู้รับซื้อ เมื่อได้ราคาที่จะรับซื้อแล้วจะกำหนดไว้ล่วงหน้าในสัญญาโดยจะมีกำหนดระยะเวลาของสัญญาเป็นระยะเวลาประมาณ 1 ปี การจ่ายเงินค่าผลผลิตกระเจี๊ยบเขียวจากบริษัทผู้รับซื้อจะจ่ายผ่านผู้แทนกลุ่มที่เป็น

คู่สัญญาทุก 7 วันซึ่งเป็นสิ่งจูงใจประการหนึ่งให้เกษตรกรปลูกกระเจี๊ยบเขียวจำหน่ายเนื่องจากได้รับเงินเร็วและสม่ำเสมอ ไม่ต้องรอคอยเป็นเวลานานเหมือนกับพืชชนิดอื่น

2.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดกระเจี๊ยบเขียว ปัญหาด้านการผลิต เกษตรกรประสบปัญหาปัจจัยการผลิตบางประการ ได้แก่ ปุ๋ยและสารเคมีมีราคาสูง สอดคล้องกับ อูษากร ขำวิไล (2546: 54) ที่กล่าวว่า ในการผลิตกระเจี๊ยบเขียวนั้นมีปัญหาในเรื่องปุ๋ยและสารเคมีต่างๆมีราคาแพง แต่เกษตรกรยังจำเป็นต้องใช้ในการผลิตกระเจี๊ยบเขียว ซึ่งทำให้ต้นทุนในการผลิตสูง เกษตรกรส่วนใหญ่จึงต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้หาแนวทางแก้ไขปัญห ปุ๋ยเคมี มีราคาแพง จัดให้มีการส่งเสริมการผลิตปุ๋ยอินทรีย์แทนการใช้ปุ๋ยเคมีเพียงอย่างเดียว และจัดให้มีการอบรมหรือแนะนำการใช้สารชีวภาพแทนการใช้สารเคมี

ปัญหาด้านปัจจัยธรรมชาติ เกษตรกรส่วนมากประสบปัญหาโรคพืชและแมลงศัตรูพืช จึงต้องการให้มีการอบรมให้ความรู้ในเรื่องการป้องกันกำจัด โรคพืชและแมลงแก่เกษตรกร สอดคล้องกับ เฉลิมเกียรติ โภคาวัฒนา (2540: 41) ที่กล่าวว่า เกษตรกรผู้ผลิตกระเจี๊ยบเขียวในภาคกลางปัญหาของเกษตรกรส่วนใหญ่ ได้แก่ปัญหาด้านการป้องกันกำจัดศัตรูพืช ส่วนข้อเสนอแนะของเกษตรกรนั้นคือ เสนอให้คิดค้นวิธีป้องกันกำจัดศัตรูพืช และการอบรมเรื่องศัตรูพืช

ปัญหาด้านการตลาด พบว่าเกษตรกรมีปัญหาในการขายผลผลิตได้ราคาต่ำ ถึงแม้จะมีการรวมกลุ่มและร่วมตกลงราคาซื้อขายล่วงหน้ากับบริษัทแล้วก็ตาม แต่กลุ่มกระเจี๊ยบเขียวที่ตั้งขึ้นยังมีความเข้มแข็งไม่เพียงพอที่จะต่อรองกับบริษัทผู้รับซื้อได้อย่างจริงจัง จึงอาจจะต้องขอให้หน่วยงานภาครัฐเข้าไปมีส่วนในการที่จะเป็นคนกลางในการตกลงเรื่องราคาเพื่อให้ได้ราคาที่มีความเป็นธรรมยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรส่งเสริมให้เกษตรกรมีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทนการใช้ปุ๋ยเคมี เพื่อลดต้นทุนการผลิต และช่วยเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน เพื่อเป็นการปรับโครงสร้างดินให้ดีขึ้น เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้พบว่าเกษตรกรประสบปัญหาในเรื่องปุ๋ยมีราคาแพงมากที่สุด และมีความต้องการให้หน่วยงานรัฐบาลหรือเอกชนให้ความช่วยเหลือในเรื่องนี้

1.2 ควรส่งเสริมให้เกษตรกรได้รับการอบรมในเรื่องการป้องกันกำจัด โรคพืชและแมลง เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีปริมาณและคุณภาพที่ดี เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาแมลงศัตรูพืชทำลายผลผลิต และมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุน การอบรมให้ความรู้ในเรื่องนี้

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มในการดำเนินกิจกรรมที่สามารถลดต้นทุนการผลิต เช่น การจัดตั้งกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาปัจจัยการผลิตมีราคาสูง และมีข้อเสนอแนะให้มีการจัดการส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์

1.4 ควรให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความรู้ด้านการผลิตและการตลาดกระเจี๊ยบเขียวอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการผลิตและการตลาดที่ถูกต้องอย่างแท้จริง

1.5 หน่วยงานภาครัฐควรมีส่วนในการที่จะเป็นคนกลางในการกำหนดราคาจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียว เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้พบว่าเกษตรกรประสบปัญหาการจำหน่ายผลผลิตต่ำ เนื่องจากการจำหน่ายแบบทำสัญญาล่วงหน้าโดยทำสัญญาระหว่างตัวแทนกลุ่มกับบริษัทผู้รับซื้อและมักถูกเอาเปรียบจากบริษัท หากมีหน่วยงานภาครัฐเป็นคนกลางจะทำให้ได้ราคาจำหน่ายที่มีความเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

1.6 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการแปรรูปผลผลิตกระเจี๊ยบเขียว เพื่อเพิ่มมูลค่าและได้ผลตอบแทนมากขึ้น เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้พบว่า กระเจี๊ยบเขียวที่ตกเกรดเกษตรกรส่วนใหญ่จะปล่อยให้สุกเสียโดยเปล่าประโยชน์

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเปรียบเทียบระหว่างการผลิตแบบอินทรีย์กับการผลิตโดยใช้สารเคมี เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้พบว่าเกษตรกรยังคงใช้สารเคมีในการผลิตเป็นหลัก แต่ในปัจจุบันเกษตรกรอินทรีย์เป็นอีกทางเลือกหนึ่งของสำหรับผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ และได้รับความนิยมมากขึ้น

2.2 ควรศึกษาวิจัยเชิงลึกในเรื่องการรวมกลุ่มในการผลิตกระเจี๊ยบเขียว เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้พบว่าเกษตรกรทั้งหมดผลิตกระเจี๊ยบเขียวในลักษณะการรวมกลุ่ม แต่การรวมกลุ่มของเกษตรกรแต่ละกลุ่มจะมีข้อกำหนดและรายละเอียดที่แตกต่างกัน อันอาจส่งผลต่อประสิทธิภาพในการผลิตและการตลาดได้

2.3 ควรศึกษาวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาในด้านต่างๆของเกษตรกรที่ส่งผลต่อการผลิตและการตลาด เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้พบว่าเกษตรกรประสบปัญหาในการผลิตและการตลาดหลายประการ และมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนช่วยเหลือ เพื่อทราบปัญหาที่แท้จริงและแนวทางในการแก้ปัญหาที่เหมาะสมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการเกษตร (2545) *เกษตรกรที่เหมาะสมสำหรับกระเจี๊ยบเขียว* กรุงเทพมหานคร กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- กองส่งเสริมพืชสวน (2537) *กระเจี๊ยบเขียว* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
- เฉลิมเกียรติ โกคำพัฒนา (2540) “การใช้เทคโนโลยีการผลิตกระเจี๊ยบเขียวเพื่อการส่งออกของ เกษตรกรในภาคกลาง” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ชลิต มธุรสมนตรี และคณะ (2544) *กระบวนการผลิต* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมอาชีพ
- เชาว์ โรจนแสง (2540) “ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการตลาด” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาตลาดสินค้า เกษตรกรรมกับเศรษฐกิจของไทย* หน่วยที่ 3 หน้า 71 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาวิทยาการจัดการ
- ดอกเอื้อง วรศรี (2552) “อายุของฝักกระเจี๊ยบเขียวที่มีต่อการพัฒนาและการสุกแก่ของเมล็ดพันธุ์” วิทยานิพนธ์ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพืชศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- ธันนา จิตต์สงวน (2547) “มาตรการทางเศรษฐศาสตร์ในการจัดการทรัพยากรเพื่อการส่งเสริมการเกษตร” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการทรัพยากรเพื่อการส่งเสริมการเกษตร* หน่วยที่ 8 หน้า 253-329 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
- นงนุช โรจนเลิศ สุวิดา ธรรมณีนวศ์ และสุวิทย์ ชาวอุทัย (2546) “โครงการวิจัยวิธีการตลาดท้องถิ่นและเศรษฐกิจชุมชนของผักเกษตรกรอินทรีย์” *วารสารศึกษาศาสตร์ 1* (มิถุนายน-ตุลาคม) : 90 – 103
- ประไพพรรณ อยู่สำราญ (2544) “สัญญาข้อตกลงมาตรฐาน” *วารสารส่งเสริมการเกษตร 32* (เมษายน) : 8 – 9
- ปิยนันท์ คำท้วม (2543) “การศึกษาการสร้างผลผลิตและผลผลิตเมล็ดพันธุ์กระเจี๊ยบเขียวพันธุ์ OKS” วิทยานิพนธ์ ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2542) *พจนานุกรมไทย* พิมพ์ครั้งที่ 9 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์บำรุงสาส์น

- วันชัย อุตสาหะ (2544) “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสานของ เกษตรกรผู้ปลูกกระเจี๊ยบเขียวในจังหวัดอ่างทอง” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- วิวัฒน์ วรรณาท (2540) “รายงานการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูกระเจี๊ยบเขียวของเกษตรกร จังหวัดอ่างทอง” สำนักงานเกษตรจังหวัดอ่างทอง (อัดสำเนา)
- ศราวุธ เตชะวานิชย์ (2551) “ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกกระเจี๊ยบเขียวต่อการผลิตทาง การเกษตรอย่างถูกต้องและเหมาะสมสำหรับการปลูกกระเจี๊ยบเขียวเพื่อการส่งออก ในอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร” วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- สำนักงานเกษตรจังหวัดนครปฐม (2554) “แผนพัฒนาจังหวัดนครปฐม” (อัดสำเนา)
- สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม (2554) “การปกครองจังหวัดนครปฐม” (อัดสำเนา)
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2547) รายงานประจำปี 2547 กรุงเทพมหานคร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
- อนุชา ภูมิพันธุ์กัญญา (2539) “หลักการจัดการตลาดสินค้าเกษตร” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการตลาดสินค้าเกษตร หน่วยที่ 1 หน้า 5 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
- อัจฉิมา เศรษฐบุตร และสายสวรรค์ วัฒนพานิช (2539) การบริหารการตลาด พิมพ์ครั้งที่ 9 สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- อุมารินทร์ โฉมเจ็ด (2549) “อิทธิพลของวันปลูกและพันธุ์ต่อผลผลิตฝักสดและคุณภาพเมล็ดพันธุ์ของกระเจี๊ยบเขียว” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพืชไร่ บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
- อุษากร ขำวิไล (2546) “การวิเคราะห์เศรษฐกิจการผลิตกระเจี๊ยบเขียวในจังหวัดนครปฐม ปีการผลิต 2544/45” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์